

Заходи щодо зміцнення фінансової безпеки України:

1. Реформування бюджетної системи;
2. Удосконалення монетарної політики;
3. Удосконалення валютної політики;
4. Регулювання фондового ринку;
5. Регулювання корпоративних відносин;
6. Регулювання страхового ринку [2, с. 5].

Крім описаних вище заходів, досить важливим є врегулювання мирного стану на сході країни та подолання корупції в державі.

Висновки. Важливим фактором ефективного функціонування держави є її міцна економічна безпека, тоді як фінансова безпека є його складовою та відображає фінансовий стан держави. Найбільші загрози фінансової безпеки України криються у сфері зовнішньої заборгованості, високої вартості банківських кредитів, значного рівня доларизації економіки, зростання тіньового її сектору, від'ємного платіжного балансу.

Література

1. Соловійов В.І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави / В.І. Соловійов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу : наук. екон. журнал. – Бердянськ. – 2011. – Вип. 3(15). – С. 149-152.
2. Луцик-Дубова Т.О. Основні пріоритети зміцнення фінансової безпеки України / Т.О. Луцик-Дубова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – Сер.: Економічні науки. – Кіровоград. – 2012. – Вип. 22, ч. II. – С. 1-7.
3. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки / Г.А. Смоквіна // Вісник Одеського національного університету : зб. наук. праць. – Сер.: Економіка. – Одеса : Вид-во ОНУ. – 2014. – С. 30-36.
4. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ukr.stat.gov.ua>.
5. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minfin.gov.ua>.

Столяренко А.А., Лузнецкая И.М., Сорочинская М.М. Финансовая безопасность как составляющая экономической безопасности государства

На основе анализа трактовки понятия "финансовая безопасность государства" разными научными работниками предложено собственное определение данного понятия. Проанализированы основные составляющие и угрозы финансовой безопасности Украины. Сформирована диаграмма валового внутреннего продукта. На основе статистических данных проанализирована динамика безработицы и общего долга государства. Предложены мероприятия по укреплению финансовой безопасности Украины.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая безопасность государства, угрозы финансовой безопасности, безработица, валовой внутренний продукт, государственный долг.

Stolyarenko O.O., Luzhecka I.M., Sorochynska M.M. Financial Safety as the Constituent of the State Economic Security

On the basis of the analysis of interpretation of the concept "financial safety of the state" by different research workers own determination of this concept is offered. Basic constituents and threats of Ukraine's financial safety are analysed. The diagram of gross domestic product is formed. On the basis of statistical information the dynamics of unemployment and community debt of the state is analysed. Some measures on strengthening of Ukraine's financial safety are offered.

Keywords: economic security, financial safety of the state, financial safety threat, unemployment, gross domestic product, national debt.

УДК 336.[02+6]:657.471(477)

Здобувач У.Р. Стріжжик¹ –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИТРАТ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ЩОДО БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ І ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРИЙНЯТТЯМ ЗАКОНУ ПРО ПОДАТКОВУ РЕФОРМУ

Перераховано основні зміни та нововведення у податковому законодавстві, що відбулись з прийняттям низки нормативно-правових документів, зокрема Закону про податкову реформу, які діють вже з 01 січня 2015 р. Особливу увагу звернено на визначення, визнання і розподіл витрат, формування собівартості стосовно вітчизняного і міжнародного бухгалтерського законодавства. Висвітлено важливість правового визначення і регулювання витрат, що є основою правильного розрахунку фінансового результату до оподаткування, а тепер і об'єкта оподаткування податку з прибутку. Визначено, що позитивним моментом податкової реформи є гармонізація українського бухгалтерського і податкового обліку.

Ключові слова: витрати, собівартість, амортизація, об'єкт оподаткування, податкова реформа, правове визначення, регулювання витрат, фінансовий результат.

Вступ. Кожне підприємство, здійснюючи свою фінансово-господарську діяльність, має на меті отримання максимально можливого прибутку і при цьому прагне мінімізувати свої витрати. Однак розумний підприємець повинен контролювати межу максимально допустимих витрат, тобто прогнозувати і встановлювати їх оптимальний рівень. Адже, якщо максимально економити на сировині, можна зазнати значних збитків через втрату попиту на неякісну продукцію; якщо економити на зарплаті персоналу і на рекламу, можна позбутися кваліфікованого виконавця чи управлінця, і цим самим втратити можливість формування ефективного інноваційно-маркетингового потенціалу підприємства, що є способом підвищення його конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на світових ринках.

Постановка завдання. Тому, на нашу думку, для того, щоб затвердити план (бюджет) витрат підприємства на певний період, раціонально спрогнозувати можливе відхилення від плану, проаналізувати доцільність і виправданість здійснення додаткових витрат (понаднормових витрат) і, як наслідок, отримати очікуваний результат у максимальному обсязі, потрібно насамперед осмислити сутність поняття витрат, їх формування, визнання, розподіл і регулювання у розрізі вітчизняного нормативно-правового законодавства. Це завдання стає ще актуальнішим у зв'язку з тим, що відбулися найрезонансніші зміни у податковому законодавстві – прийняття Закону про податкову реформу і низку інших нормативних документів, що вступили в дію з 01 січня 2015 р.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми обліку витрат і формування собівартості, а також визначення фінансового результату і його оподаткування досліджує багато вітчизняних вчених-економістів, зокрема: М. Білуха, Ф. Бутинець, В. Пархоменко, О. Сторожук, М. Яструбський та ін.

Мета роботи – проаналізувати процедуру формування витрат і собівартості відповідно до вітчизняного і міжнародного бухгалтерського обліку, їхній

¹ Наук. керівник: проф. О.М. Ковалюк, д-р екон. наук

вплив на фінансовий результат згідно з податковим законодавством, враховуючи усі чинники при правильному визначенні об'єкта оподаткування відповідно до змін у Податковому кодексі України від 01 січня 2015 р.

Основний матеріал дослідження. З прийняттям Закону України про податкову реформу від 28 грудня 2014 р. [15], вступили в дію з 01 січня 2015 р. нові правила оподаткування прибутку підприємств, що висвітлені у III розділі Податкового кодексу України (далі – ПКУ).

"Головна ідея прибуткової "реформи" – розрахунок об'єкта обкладання податком на прибуток за правилами бухгалтерського обліку з подальшим коригуванням на різниці, передбачені ПКУ, а також відміна майже всіх прибуткових пільг" [19, с. 52]. Податкову декларацію з податку на прибуток за 2014 р. необхідно складати ще за старими правилами, тобто керуючись розділом III до прийняття реформи.

"Серед ключових нововведень: зменшено кількість податків із 22 до 9; запроваджено мораторій на перевірки малого та середнього бізнесу протягом двох років; передбачено тестовий режим застосування електронної системи адміністрування ПДВ з 1 лютого до 1 липня 2015 р.; істотно перекроїли податок на нерухомість; запроваджено податок на розкішні автомобілі – з об'ємом двигуна більше за 3000 см³, віком до 5 років; з 01.07.2015 р. підприємці повинні будуть обов'язково застосовувати РРО" [18, с. 4].

Надалі розглянемо основні зміни щодо визначення об'єкта оподаткування податку з прибутку суб'єкта господарювання, а також визначимо спільні і відмінні риси щодо обліку витрат згідно з НП(С)БО і МСБО, оскільки аналіз цього нормативного законодавства дасть змогу відповідно до нього визначити витрати, що є основою правильного визначення фінансового результату до оподаткування, і, як наслідок, величини об'єкта оподаткування.

Згідно з пп. 134.1.1 ПКУ об'єктом оподаткування є "прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень цього розділу" [12]. Тобто прибуток до оподаткування – це бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування (рядок 2290 або 2295 форми № 2), і він відкоригується на різниці, які передбачаються у ПКУ, а саме: різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів (ст. 138); різниці, що виникають під час формування резервів (забезпечень) (ст. 139); різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій (ст. 140); різниці щодо операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів, а також операцій з інвестиційною нерухомістю і біологічними активами, які оцінюються за справедливою вартістю (ст. 141.2) [12].

Згідно з розділом III ПКУ, при коригуванні шляхом збільшення фінансового результату до оподаткування, необхідно: або зменшувати збиток до оподаткування, що визначений у бухгалтерському обліку, або збільшувати бухгалтерський прибуток до оподаткування. Якщо у цьому розділі йдеться про коригування шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування, то процедура від-

бувається рівно навпаки. У зв'язку із встановленням нового розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток контролюючим органам надали право:

- "проводити перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності" [12, пп. 20.1.43];
- "проводити перевірку правильності та повноти визначення доходів, витрат та фінансового результату до оподаткування згідно з бухгалтерським обліком відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності" [12, пп. 20.1.44].

Цей факт підсилює важливість визначення поняття "витрат", правильності їх розподілу, формування і визнання згідно з чинними НП(С)БО і МСБО, здійснення їх порівняльної характеристики. Позитивним моментом є те, що згідно з п. 31 підрозділу 10 Розділу XX "за наслідками діяльності у 2015 р. штрафні (фінансові) санкції до платників податку на прибуток підприємств за порушення порядку обчислення, правильності заповнення податкових декларацій з податку на прибуток підприємств та повноти його сплати не застосовуються" [12].

У розділі III ПКУ до 31 грудня 2014 р. визначався повний перелік витрат діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення об'єкта оподаткування. Відповідно у нормативному регулюванні і веденні обліку витрат згідно з ПКУ і П(С)БО 16 "Витрати" (далі П(С)БО 16) до податкової реформи залишалися істотні розбіжності (рис. 1).

Оскільки, згідно з П(С)БО 16, усі витрати діяльності суб'єкта господарювання поділяють на: операційні витрати (собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати) та інші витрати діяльності (фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати). Такий принцип поділу витрат не зберігався у розділі III ПКУ (див. рис. 1).

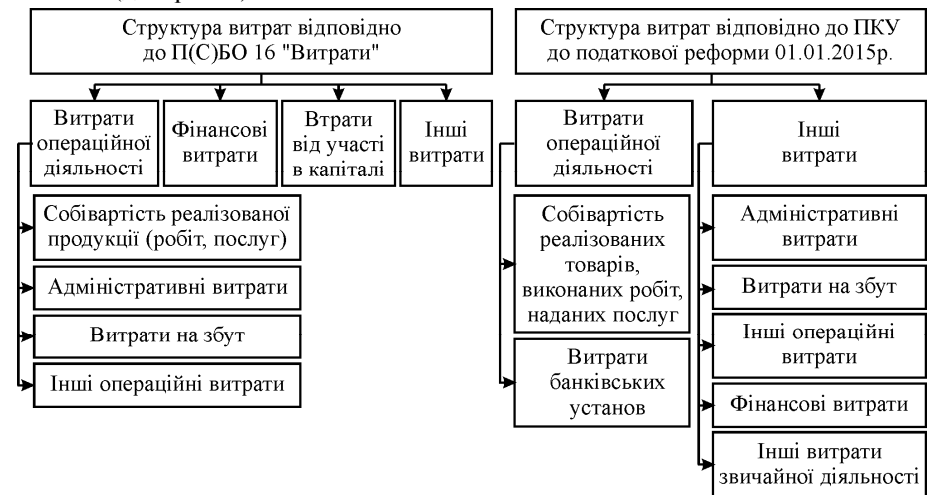


Рис. 1. Структура витрат відповідно до П(С)БО 16 "Витрати" і ПКУ до податкової реформи 01.01.2015 р. (склав автор на основі [11, 13])

Бухгалтер змушений був робити вибірку таких витрат при заповненні податкової декларації з податку на прибуток підприємства [16] для визначення об'єкта оподаткування, що тягнуло за собою додаткові затрати часу. З прийняттям Закону про податкову реформу ця проблема відпала.

Варто зазначити, що згідно з Наказом Міністерства № 627 від 27 червня 2013 р. [1, п. 7], назву "інші витрати звичайної діяльності" у П(С)БО 16 замінено на "інші витрати", структура цих витрат не змінилася. Також виключено зі складу витрат діяльності "надзвичайні витрати". Отже, тепер при ідентифікації величини витрат беруться до уваги тільки витрати звичайної діяльності. У підрозділі 4 розділу XX прописані перехідні положення, що "стосуються обліку доходів і витрат, від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих звітних років, основних засобів, урегулювання сумнівної заборгованості" [19, с. 53].

Відповідно до ст. 14 ПКУ, деякі поняття, що стосувалися розділу III, зокрема витрат, втратили свою актуальність (наприклад, "доходи", "витрати", "собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг", "вартість основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, яка амортизується", "вартість малоцінних необоротних матеріальних активів, яка амортизується"). Згідно з пп. 14.1.84 ПКУ "інші терміни для цілей розділу III використовуються у значеннях, визначених Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" та національними і міжнародними положеннями (стандартами) фінансової звітності, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку" [12]. Тобто визначення таких понять, як "витрати", "доходи", "собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)", "вартість, яка амортизується" тощо тепер збігаються як у бухгалтерському, так і податковому законодавстві, нівелиючи будь-які суперечності і відмінності їхнього тлумачення. Інші визначення зазнали значних змін, а саме "безнадійна заборгованість" (пп. 14.1.11), "дивіденди" (пп. 14.1.49), "максимальні роздрібні ціни" (пп. 14.1.106), "постійне представництво нерезидента" (пп. 14.1.193) і т. ін. Запроваджено нову термінологію: "договір добровільного медичного страхування" (пп. 14.1.52-1), "договір страхування додаткової пенсії" (пп. 14.1.52-2).

Розрахунок амортизації основних засобів і нематеріальних активів. Однією з умов визнання витрат є те, "якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом системного розподілу його вартості (наприклад у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами [11, п. 8]. Амортизація є одним з елементів операційних витрат, куди "включається сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів" [11, п. 25].

В оновленому ПКУ окрему увагу присвячено статті (ст. 138) нарахування необоротних активів. Тут, як і в старій редакції ПКУ, виділяють 16 груп основних засобів і необоротних активів, залишаючи такі ж мінімально допустимі строки їх амортизації (пп. 138.3.3 ПКУ). Залишено без змін поділ нематеріальних активів на 6 груп, а також строки їх корисного використання (пп. 138.3.4 ПКУ). Але скоротився перелік позицій, що не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування, а саме: "вартість гудвілу; витрати на придбання/самостійне виготовлення та ремонт, а також на

реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення не виробничих основних засобів" [12, пп. 138.3.2] порівняно з ПКУ до 31.12.2014 р. відповідно до п. 144.3.

Варто також звернути увагу на порядок визначення строків корисного використання основних засобів, враховуючи цілі бухгалтерського обліку, для розрахунку амортизації (рис. 2).

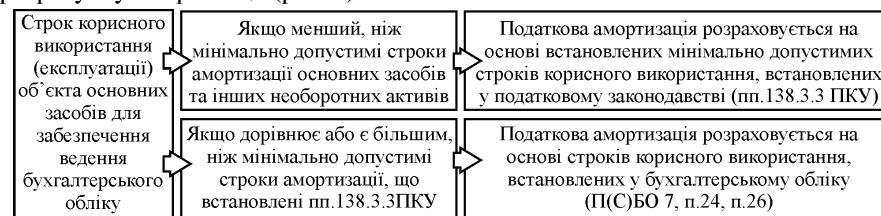


Рис. 2. Порядок визначення строків корисного використання основних засобів для розрахунку їх амортизації (склав автор на основі [9, 11])

Відповідно до пп. 138.3.1 ПКУ, "розрахунок амортизації основних засобів або нематеріальних активів здійснюється відповідно до НП(С)БО або МСФЗ з урахуванням обмежень, встановлених пп. 14.1.138 п. 14.1 ст. 14 розділу I цього Кодексу, пп. 138.3.2-138.3.4 цього пункту" [12]. А тому згідно з п. 26 П(С)БО 7 "Запаси" "нарахування амортизації може здійснюватися з урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, встановлених податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу)" [9]. Також "при визначенні строку корисного використання (експлуатації) потрібно враховувати: очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності; фізичне та моральне зношення, що передбачається; правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори" [9, п. 24].

Варто звернути увагу на те, що "при розрахунку амортизації основних засобів та нематеріальних активів відповідно до п. 138.3 ст. 138 цього Кодексу балансова вартість основних засобів та нематеріальних активів станом на 1 січня 2015 р. має дорівнювати балансовій вартості таких активів, що визначена станом на 31 грудня 2014 р. відповідно до ст. 144-146 та 148 розділу III цього Кодексу у редакції, що діяла до 1 січня 2015 р." [12, п. 11 підрозділ 4 р. XX]. А це означає, що з метою визначення об'єкта обкладання податком з прибутку у обліку і надалі буде використовуватись балансова вартість основних засобів визначена у порядку відображення у ПКУ до 31.12.2014 р.

Отже, при визначенні фінансового результату у формі № 2 буде відбуватися або його зменшення при вирахуванні податкової амортизації, або його збільшення при обчисленні бухгалтерської амортизації. Згідно з п. 142.1 ПКУ з 01 січня 2015 р. "звільняється від оподаткування прибуток підприємств та організацій, які засновані громадськими організаціями інвалідів" [12]. Цією нормою скасовані практично всі податкові пільги, що були зібрані у ПКУ, діючому до податкової реформи, п. 15-21 підрозділу 4 розділу XX ПКУ.

Також "до 1 січня 2016 р. застосовується ставка 0 відсотків для платників податку на прибуток, у яких чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за даними фінансової звітності, за останній річний звітний період

не перевищує трьох мільйонів гривень" та з урахуванням ще деяких інших вимог відповідно до п. 16 підрозділу 4 розділу XX ПКУ [12].

Витрати суб'єкта господарювання і формування собівартості згідно з правилами вітчизняної і міжнародної бухгалтерської практики. У зв'язку зі зазначеним необхідно висвітлити основні норми визнання витрат, їхнього розподілу, формування собівартості відповідно до правил НП(С)БО і МСБО для легкості визначення фінансового результату до оподаткування і обрахунку об'єкта оподаткування "по-новому".

"Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)" [4, п. 3 р. 1]. "Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені". Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені" [11, п. 7].

У бухгалтерському законодавстві (П(С)БО 9 "Запаси", 16 "Витрати" і МСБО 2 "Запаси") з метою правильного ведення обліку, складання фінансової звітності, а також визначення об'єкта оподаткування виділяють виробничу собівартість і собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг).

Відповідно до п. 11 П(С)БО 16 "собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості, яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат" [11, п. 11].

1. Згідно з П(С)БО 16 виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) складається з таких елементів: "прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати" [11, п. 11].

Підприємство може класифікувати собівартість за статтями калькуляції витрат, які встановлюються ним самостійно (П(С)БО 16, абзац 4 п. 11). Облік виробничої собівартості продукції ведеться на рахунку 23 "Виробництво". Тобто формування виробничої собівартості продукції відбувається за дебетом рахунку 23 і кредитом рахунків 20 (прямі матеріальні витрати), 66 (прямі витрати на оплату праці), 13, 63, 65 і т. ін. (інші прямі витрати), 91 (загальновиробничі витрати). Готова продукція за виробничою собівартістю обліковується записом Дт 26 Кт 23.

Варто зазначити, що прямі матеріальні витрати згідно з П(С)БО 16 (п. 12) зменшуються на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва відповідно до п. 11 П(С)БО 16. Щодо загальновиробничих витрат, то вони накопичуються на 91 рахунку під назвою "Загальновиробничі витрати" і списуються на виробничу собівартість (Дт 23) або на собівартість реалізованої продукції (Дт 90). Кожне підприємство у Наказі про облікову політику має змогу самостійно встановлювати перелік постійних і змінних загальновиробничих витрат. До інших прямих витрат включаються "втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів), зменшеної на її справедливую вартість, та витрат на виправлення такого технічно неминучого браку" [11, п. 14].

2. "Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення" [ПБО16, п. 16]. Розрахунок таких витрат подається в Додатку 1 П(С)БО 16.
3. "Наднормативними виробничими витратами вважається витрачання (використання) ресурсів на виробництво понад норми, нормативи, розцінки тощо, затверджені уповноваженим органом" [2]. Природа їхнього походження дає можливість відносити їх або до собівартості реалізації, або до інших операційних витрат (субрахунок 947 "Нестачі і втрати від псування цінностей").

Наднормативні виробничі витрати визнаються витратами господарської діяльності якщо є на те вагомі підстави. "Наднормативні витрати включаються до собівартості, якщо такі витрати не пов'язані з нестачами, псуванням, нетехнологічним використанням та порушенням правил зберігання, за рішенням уповноваженої особи (керівника) підприємства. ... підставою для відображення у бухгалтерському обліку фактів господарських операцій (витрачання ресурсів) є первинні документи, які повинні містити, зокрема, інформацію про зміст, нормоване і наднормативне (з поясненням обставин) витрачання (використання) ресурсів" [2, 3]. Отже, собівартість реалізованої продукції буде відобразитися такими бухгалтерськими записами:

- 1) формування виробничої собівартості: Дт 90 Кт 26 (27);
- 2) накопичення нерозподілених постійних загальновиробничих витрат: Дт 90 Кт 91;
- 3) відображення наднормативних виробничих витрат у складі собівартості реалізації: Дт 90 Кт 23 (якщо витрати, пов'язані з нестачами, псуванням, то відносяться до інших операційних витрат: Дт 947 Кт 23).

Собівартість запасів згідно з МСБО 2 "Запаси" "повинна включати всі витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, понесені під час доставки запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення їх у теперішній стан" [8, п. 10]. Під таке правило підпадає визначення первісної вартості запасів, що придбані за плату згідно п. 9 П(С)БО 9. "Витрати на придбання запасів складаються з ціни придбання, ввізного мита та інших податків (окрім тих, що згодом відшкодовуються суб'єктові господарювання податковими органами), а також витрат на транспортування, навантаження і розвантаження та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням готової продукції, матеріалів, послуг. Торговельні знижки, інші знижки та інші подібні їм статті вираховуються при визначенні витрат на придбання" [8, п. 11]. "Витрати на переробку охоплюють витрати, прямо пов'язані з одиницями виробництва, наприклад, оплата праці виробничого персоналу. Вони також включають системний розподіл постійних і змінних виробничих накладних витрат, що виникають при переробці матеріалів у готову продукцію. Постійні виробничі накладні витрати – це такі непрямі витрати на виробництво, які залишаються порівняно незмінними незалежно від обсягу виробництва, такі як амортизація, утримання будівель і обладнання заводу, а також витрати на управління та адміністративні витрати заводу" [8, п. 12]. "Нерозподілені накладні визнаються витратами того періоду, в якому вони понесені" як і в НП(С)БО [8, п. 13], а також ця норма з початку 2015 р. застосовується для включення таких витрат до податкових.

У міжнародному досвіді балансова вартість запасів "повинна визнаватися витратами періоду, в якому визнається відповідний дохід. Сума будь-якого часткового списання запасів до їх чистої вартості реалізації та всі втрати запасів повинні визнаватися витратами періоду, в якому відбувається часткове списання або збиток. Сума будь-якого сторнування будь-якого часткового списання запасів, що виникає внаслідок збільшення чистої вартості реалізації, повинна визнаватися як зменшення суми запасів, визнаної як витрати в періоді, в якому відбулося сторнування" [8, п. 34]. Склад витрат, що входять до собівартості реалізованої продукції згідно з П(С)БО 16 "Витрати" і МСБО "Запаси", відображено у таблиці.

Табл. Порівняння складу витрат, що входять до собівартості реалізованої продукції відповідно до вітчизняного і міжнародного законодавства

№	Елементи витрат собівартості реалізованої продукції згідно	П(С)БО 16 "Витрати"	МСБО 2 "Запаси"
1	Прямі матеріальні витрати	включаються	включаються
2	Прямі витрати на оплату праці	включаються	включаються
3	Інші прямі витрати, в т.ч. втрати від браку остаточно забракованої продукції та витрати на виправлення такого технічно неминучого браку	включаються	включаються
4	Змінні загальновиробничі витрати	включаються	включаються
5	Розподілені постійні загальновиробничі витрати	включаються	включаються
6	Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, в т.ч.: 1) адміністративні накладні витрати, пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведенням у теперішній стан; 2) нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей.	не включаються включаються (межі визначаються відповідно до [2;3])	включаються включаються (зазначені межі)

Джерело: склав автор на основі [2, 3, 8, 11].

Відповідно до п. 10 П(С)БО 16 собівартість реалізованих товарів визначається за П(С)БО 9 "Запаси", беручи за основу МСБО 2 "Запаси", оскільки запаси включають сировину, матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію, товари, МШП, поточні біологічні активи (п. 6 П(С)БО 9). Тут йдеться про придбання і реалізацію запасів і товарів, що обліковуються на рахунках 20 "Виробничі запаси" і 28 "Товари". Варто також зазначити, що у П(С)БО 9 немає єдиного правила визначення собівартості реалізованих запасів (у т.ч. товарів). Така собівартість визначається у таких випадках: 1) визначення первісної вартості запасів (п. 8-15 П(С)БО 9); 2) оцінка запасів на дату балансу (п. 24-28 П(С)БО 9); 3) оцінка вибуття запасів (п. 16-23 П(С)БО 9).

"Запаси оцінюються за меншою з двох величин: собівартість та чиста вартість реалізації" [8, п. 9], [10, п. 24]. "Чиста вартість реалізації – попередньо оцінена ціна продажу у звичайному ході бізнесу мінус попередньо оцінені витрати на завершення та попередньо оцінені витрати, необхідні для здійснення продажу" [8, п. 6]. Подібне визначення цього поняття є в п. 4 ПСБО 9.

У бухгалтерському обліку запаси на дату балансу слід відображати за чистою вартістю реалізації, якщо вона менша від первісної вартості. Це так звана "уцінка" – різниця між оцінками вартостей, що відноситься на бухгалтерські

витрати (Дт рахунку 946 "Втрати від знецінення запасів"). "Якщо чиста вартість реалізації тих запасів, що раніше були уцінені та є активами на дату балансу, надалі збільшується, то на суму збільшення чистої вартості реалізації, але не більше суми попереднього зменшення, визнається інший операційний дохід із збільшенням вартості цих запасів" [10, п. 28].

У міжнародній практиці методи визначення собівартості і формули собівартості подано у п. 21-27 МСБО 2. А у вітчизняній – при відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за одним з методів, вказаних у п. 16 П(С)БО 9. Обраний метод підприємством затверджується для використання в наказі про облікову політику. Оцінка вибуття доречна в тому випадку, коли ведеться облік ідентичних груп запасів, але за різною собівартістю. Згідно зі ст. 140.4 ПКУ "платник податку проводить оцінку вибуття запасів за методами, встановленими відповідним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку" [12, ст. 140.4]. Це означає, що в податковому обліку застосовується та сама оцінка, що й в бухгалтерському.

Необхідно також враховувати особливості виробничого процесу суб'єктів господарювання у різних галузях. Тому існують методичні рекомендації, що надають відомства для формування собівартості продукції (робіт, послуг), що мають рекомендаційний, але не обов'язковий характер [5-7]. На нашу думку, варто враховувати тільки ті пункти, які полегшують процедуру формування собівартості. Також постійно потрібно відслідковувати чинність таких методичних рекомендацій, прийняття нових методик, напр. [14]. Оскільки, як випадок, при реорганізації Міністерства промисловості політики шляхом приєднання його до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [17, п. 1] ставить під сумнів щодо чинності і дієвості нормативних документів, що затверджувалися першим [7].

Висновки. Найбільш позитивним моментом після прийняття Закону про податкову реформу є максимально можливе зближення бухгалтерського і податкового обліку взагалі, зокрема, і в частині витрат, суб'єкта господарювання. Вже з 01 січня 2015 р. кожен бухгалтер при визначенні фінансового результату до оподаткування зможе заповнювати фінансову і податкову звітність без додаткових затрат часу, оскільки такий результат і буде об'єктом оподаткування з прибутку, відкоригований на незначні різниці відповідно до норм ПКУ. З іншого боку, це надає право податковим органам прискіпливо перевіряти правильність ведення бухгалтерського обліку і заповнення звітності, а також встановлення доходів і витрат для визначення об'єкта оподаткування згідно НП(С)БО і МСФЗ. Отже, обізнаність у визначенні, визнанні, розподілу витрат і формуванні собівартості є запорукою правильного складання та оформлення бухгалтерських і податкових документів, можливістю прогнозувати рівень витрат і на основі достовірної інформації здійснювати управління ними.

Література

1. Зміни до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерством фінансів України від 27 червня 2013 р., № 627. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13>. – Назва з екрану.

2. Лист від 15.04.2005 р., № 31-04200-20-17/6687 Міністерства фінансів України на запит щодо наднормативних витрат. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=54824&cat_id=34931&search_param=%EF%00%F0&searchPublishing=1. – Назва з екрану.

3. Лист від 05.03.2008 р., № 31-34000-20/23-1746/1386 Міністерства фінансів України щодо відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій, пов'язаних з виконанням підрядних робіт. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=110384&cat_id=34931. – Назва з екрану.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р., № 73. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. – Назва з екрану.

5. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Мінагрополітики України від 18 травня 2001 р., № 132.

6. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт, затверджені наказом Мінрегіонбуду України від 31 грудня 2010 р., № 573.

7. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Мінпромполітики України від 09 липня 2007 р., № 373.

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 "Запаси", Міжнародний документ від 01 січня 2012 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021. – Назва з екрану.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р., № 92. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0288-900>. – Назва з екрану.

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р., № 246. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. – Назва з екрану.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р., № 318. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. – Назва з екрану.

12. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р., № 2755-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрану.

13. Податковий кодекс України (архів) від 02 грудня 2010 р., № 2755-IV зі змінами і доповненнями, внесеними законами України (остання зміна від 27 березня 2014 р., № 1166-VII. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=241&ArtID=1106>. – Назва з екрану.

14. Порядок надання висновків щодо розрахунків економічно обґрунтованих планових витрат під час формування оптово-відпускних цін на продовольчі товари, зміни цін на які підлягають декларуванню, затверджений наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 14 серпня 2013 р., № 967. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1546-13>. – Назва з екрану.

15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи, Закон України від 28 грудня 2014 р., № 71-VIII. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19>. – Назва з екрану.

16. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємства, наказ Міністерства доходів і зборів України від 30 грудня 2013 р., № 872. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0103-14>. – Назва з екрану.

17. Про реорганізацію Міністерства промислової політики, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2013 р., № 94. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/94-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.

18. Свіржський Б. Податкова реформа: найголовніші аспекти / Б. Свіржський // Все про бухгалтерський облік. – 13 січня 2015 р., № 3 (2240). – С. 4-8.

19. Шустваль Т. Податок на прибуток підприємств: як працювати по-новому / Т. Шустваль // Все про бухгалтерський облік. – 14 січня 2015 р., № 4 (2241). – С. 52-58.

Стрижик У.Р. Финансово-учетное регулирование расходов субъектов хозяйствования относительно бухгалтерской практики и налогового законодательства с принятием закона о налоговой реформе

Перечислены основные изменения и новшества в налоговом законодательстве, которые произошли с принятием ряда нормативно-правовых документов, в частности Закона о налоговой реформе, которые действуют уже с 01 января 2015 г. Особое внимание обращено на определение, признание и распределение расходов, формирование себестоимости относительно отечественного и международного бухгалтерского законодательства. Отражены важность правового определения и регулирования расходов, которые служат основой правильного расчета финансового результата до налогообложения, а сейчас и объекта обложения налогом на прибыль. Определено, что положительным моментом налоговой реформы является гармонизация украинского бухгалтерского и налогового учета.

Ключевые слова: затраты, себестоимость, амортизация, объект налогообложения, налоговая реформа, правовое определение, регулирование расходов, финансовый результат.

Strizhuk U.R. Financial Accounting Regulation of the Business Entity Costs in the Accounting Practices and Tax Laws by the Law on Tax Reform Adoption

The major changes and innovations in the tax law are listed. They occurred with the adoption of a number of legal documents, in particular, of the Law on Tax Reform, which have been in effect since 01 January 2015. Special attention is paid to the definition, recognition and costs distribution, cost price formation in domestic and international accounting legislation. The importance of the legal definition and regulation costs, which is the basis for correct calculation of the financial result before tax, and now the taxable profit, are reflected. The positive aspect of tax reform is determined to harmonize Ukrainian accounting and taxation.

Keywords: expenses, cost, depreciation, object of taxation, tax reform, legal definition, regulation costs, the financial result.

УДК 336.276

*Проф. Т.В. Черничко, д-р екон. наук;
магістрант Т.М. Гливяк – Мукачівський ДУ*

ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Досліджено суть та визначено особливості кредитної діяльності банків, застосовано статистичні методи аналізу кредитних операцій. Розглянуто особливості кредитних відносин у кризовий період та оцінено вплив динаміки кредитних ресурсів комерційних банків на розвиток фінансового ринку України. Проаналізовано основні функції кредиту в сучасних умовах, динаміку обсягів кредитів та ВВП з метою визначення участі кредитних ресурсів у процесі матеріального виробництва, динаміку кредитних ресурсів за секторами економіки та географічним розподілом. Виявлено проблеми, що виникли у процесі кредитування, та доведено їх вплив на розвиток фінансового ринку України. Визначено, що у структурі кредитів за географічним розподілом до сукупних валових кредитів абсолютно переважає частка кредитів для внутрішньої економіки; зростає частка кредитів для країн з економікою, що розвивається; зменшується частка кредитів в іноземній валюті; у структурі джерел формування кредитних ресурсів переважають надходження у вигляді частки коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Ключові слова: банки, кредити, кредитна діяльність, статистичні методи, кредитні операції, ризики, фінансово-економічна криза, прибуток.

Постановка проблеми. Забезпечення стабільності діяльності банківської системи України – один з основних напрямів стимулювання довгострокової фінансової стабільності країни, усталеного економічного розвитку та зростання загального добробуту. Банківська система країни забезпечує безперервний рух